ภาษานำสาร สร้างสรรค์งานเขียน

วรุณญา อัจฉริยบดี

การติดต่อเพื่อส่งสารให้ผู้อื่นรับทราบเรื่องราวต่างๆ นั้นไม่ว่าผู้ส่งสารจะใช้วิธีการพูดหรือการเขียน ต่างจำเป็นต้องใช้ภาษาเป็นตัวกลางในการติดต่อสื่อสาร สำหรับการพูดเป็นการสื่อสารสองทาง ผู้ส่งสารสามารถใช้ได้ทั้งภาษาพูดและภาษาท่าทาง ซึ่งจะช่วยย้ำเน้นการสื่อความหมายให้ชัดเจนยิ่งขึ้น หรือในบางครั้งอาจใช้ภาษาท่าทางแทนภาษาพูดได้ด้วย ส่วนการสื่อสารด้วยการเขียนนั้นเป็นการสื่อสารทางเดียว ผู้ส่งสารไม่อาจทราบปฏิกิริยาสะท้อนกลับในทันทีทันใด และในขณะเดียวกันผู้ส่งสารก็ไม่สามารถซักถามข้อสงสัยที่ไม่เข้าใจได้ทันที ผู้ส่งสารต้องใช้ภาษาเขียนช่วยนำสารไปสู่ผู้รับสาร ภาษาเขียนจึงเป็นหัวใจสำคัญของการสร้างสรรค์งานเขียน

ภาษากับการเขียนนั้นมีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น เราไม่อาจสื่อสารกับผู้อื่นได้ด้วยการเขียนถ้าไม่มีภาษาเขียนใช้ ดังนั้นผู้เขียนจึงจำเป็นต้องมีความรู้เรื่องภาษาก่อนที่จะส่งสารด้วยการเขียนในรูปแบบต่างๆ ต่อไป ซึ่งถ้าผู้เขียนใช้ภาษาได้ดีงานเขียนก็จะสัมฤทธิ์ผลตามที่ต้องการ แต่หากผู้เขียนไม่มีความสามารถในการใช้ภาษาเขียนย่อมทำให้ผู้รับสารเกิดปัญหาหลายประการดังที่ประสบกันอยู่เป็นประจำ

นอกจากผู้เขียนจะต้องมีความรู้พื้นฐานเบื้องต้นเกี่ยวกับภาษาโดยทั่วไป เช่น ชนิดของคำ การเขียนสะกดคำ รูปประโยค ฯลฯ ผู้เขี่ยนยังจำเป็นจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาษาเพื่อการสร้างสรรค์งานเขียนที่ดีโดยเฉพาะในเรื่องต่อไปนี้

๑. ระดับภาษา
๒. ภาษาพูด ภาษาเขียน
๓. การสรรถ้อยคำสื่อความ

ระดับภาษา

วัฒนธรรมในการใช้ภาษาของแต่ละสังคมเป็นสิ่งที่ช่วยสะท้อนให้เห็นสภาพสังคม ชีวิตความเป็นอยู่ให้เห็นความรู้สึกนึกคิดของผู้คนในสังคมนั้น ตลอดจนสะท้อนทัศนคติค่านิยมต่างๆ ของสังคมได้เป็นอย่างดี วัฒนธรรมในการใช้ภาษาไทยก็แสดงถึงเอกลักษณ์ความเป็นไทยของเรา ทั้งช่วยสะท้อนให้เห็นความประณีตพิถีพิถันในการเลือกใช้ภาษาให้เหมาะสมกับระดับบุคคล เหมาะสมกับโอกาส สถานที่ และกาลเทศะ สังเกตได้จากคนไทยมีความสะเอียดในการกำหนดคำใช้มากมายเพื่อใช้เรียกขานสิ่งเดียวกัน มีทั้งการใช้คำที่ไพเราะเสนาะน่าฟังและการใช้คำที่ไม่สุภาพ ดังเช่น คำที่หมายถึง “กิน” มีคำ “เสวย” ใช้สำหรับพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ มีคำ “กิน” “รับประทาน” ใช้สำหรับบุคคลทั่วไป และมีคำที่ไม่สุภาพใช้อีกมากมาย เช่น สวาปาม ยัด เขมือบ เป็นต้น การมีถ้อยคำที่มีความหมายเดียวกันให้เลือกใช้ต่างวาระต่างบุคคลกันเช่นนี้เป็นสิ่งหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าภาษาไทยมีระดับภาษา ดังนั้นผู้เขียนซึ่งเป็นผู้ใช้ภาษานำสารต่างๆ จึงจำเป็นต้องรู้จักและใช้ระดับภาษาให้ถูกต้องเหมาะสม เพื่อช่วยให้การสื่อสารด้วยภาษาเขียนมีประสิทธิภาพมากที่สุด

๑. การแบ่งระดับภาษา

มีผู้แบ่งระดับภาษาไว้หลายลักษณะที่น่าสนใจ ได้แก่ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (๒๕๔๐ ก, น. ๓๕-๓๘) แบ่งระดับภาษาไว้อย่างละเอียดเป็น ๕ ระดับ สรุปที่สำคัญได้ดังนี้

๑. ภาษาระดับพิธีการ

ภาษาระดับพิธีการเป็นระดับภาษาที่ใช้กันในที่ประชุมที่จัดขึ้นอย่างเป็นพิธีการ เช่น การเปิดประชุมรัฐสภา การกล่าวคำปราศรัย การกล่าวปิดพิธี

ผู้ส่งสารและผู้รับสาร	ผู้ส่งสารมักเป็นบุคคลสำคัญ หรือมีตำแหน่งสูง ผู้รับสารส่วนใหญ่เป็นบุคคลในวงการเดียวกับผู้ส่งสาร หรือเป็นกลุ่มชนส่วนใหญ่
เนื้อหาของสาร	มีลักษณะเป็นทางการ เป็นพิธีรีตอง มีการเตรียมบทหรือที่เรียกว่าวาทนิพนธ์มาล่วงหน้า
การใช้ภาษา	ใช้ถ้อยคำที่เลือกเฟ้นแล้วว่า ไพเราะสละสลวย

๒. ภาษาระดับทางการ

ภาษาระดับทางการเป็นระดับภาษาที่ใช้ในการบรรยายหรืออภิปรายอย่างเป็นทางการ หรือใช้ในการเขียนข้อความอย่างเป็นการเป็นงาน

ผู้ส่งสารและผู้รับสาร	โดยทั่วไปเป็นบุคคลในวงการหรือวงอาชีพเดียวกัน
เนื้อหาของสาร	มีลักษณะเจาะจง เป็นเรื่องที่ต้องเข้าใจตรงกัน อาจเป็นเรื่องเกี่ยวกับธุรกิจ หรือความรู้ความคิดที่สำคัญ น่าสนใจ
การใช้ภาษา	ใช้ถ้อยคำตรงไปตรงมา กระชับ อาจมีศัพท์เฉพาะด้าน

๓. ภาษาระดับกึ่งทางการ

ภาษาระดับกึ่งทางการเป็นระดับภาษาที่เป็นการเป็นงาน้อยกว่าภาษาระดับทางการ มักใช้ในการประชุมกลุ่มหรือการอภิปรายกลุ่ม การบรรยายในห้องเรียน

ผู้ส่งสารและผู้รับสาร	การสื่อสารยังเป็นการสื่อสารไปสู่กลุ่มบุคคล
เนื้อหาของสาร	ส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับความรู้ทั่วไป การแสดงความคิดเห็นเชิงวิชาการ หรือธุรกิจ
การใช้ภาษา	มีถ้อยคำสำนวนที่ทำให้รู้สึกคุ้นเคยกันมากขึ้น ใช้ศัพท์วิชาการเท่าที่จำเป็น

๔. ภาษาระดับไม่เป็นทางการ

ภาษาระดับไม่เป็นทางการเป็นระดับภาษาที่มักใช้ในการสนทนาโต้ตอบกันในสถานที่ที่ไม่ใช่ส่วนตัว เช่น การรายงานข่าว การเขียนจดหมายระหว่างเพื่อน

ผู้ส่งสารและผู้รับสาร	อาจเป็นการรับส่งสารระหว่างบุคคล หรือกลุ่มบุคคลไม่เกิน ๔-๕ คน
เนื้อหาของสาร	เป็นเรื่องทั่วไปในการดำเนินชีวิตประจำวัน
การใช้ภาษา	อาจมีถ้อยคำที่เคยใช้กันเฉพาะกลุ่ม

๕. ภาษาระดับกันเอง

ภาษาระดับกันเองเป็นระดับภาษาที่ใช้ในวงจำกัด ใช้ในโอกาสที่เป็นส่วนตัว และนิยมใช้ใจการพูดจากันมากกว่าใช้ในการเขียน

ผู้ส่งสารและผู้รับสาร	เป็นบุคคลที่รู้จักคุ้นเคยกัน เช่น สามีภรรยา บิดา มารดา เพื่อนสนิท
เนื้อหาของสาร	ไม่มีขอบเขตจำกัด
การใช้ภาษา	อาจมีคำคะนองที่ใช้เฉพาะกลุ่ม หรืออาจใช้ภาษาถิ่น

การแบ่งระดับภาษานอกจากจะแบ่งอย่างละเอียดได้เป็น ๕ ระดับ ดังกล่าวแล้ว โดยทั่วไปยังแบ่งระดับภาษาอย่างกว้างๆ เป็น ๓ ระดับ คือ

๑.๑ ภาษาแบบแผน

ภาษาแบบแผนจะใช้ในการสื่อสารอย่างเป็นทางการ เป็นภาษาที่ถูกต้องตามหลักภาษา ประณีตในการเลือกใช้คำ การสร้างประโยคให้ถูกต้อง สื่อความหมายได้ถูกต้องชัดเจน ภาษาระดับแบบแผนนี้นิยมใช้เพื่อสื่อสารถึงตนจำนวนมากอย่างเป็นทางการ ภาษาแบบแผนที่ใช้ในการเขียน ได้แก่ การเขียนงานทางวิชาการ สำหรับภาษาแบบแผนที่ใช้ในการพูด ได้แก่ ปาฐกถา คำกล่าวต่างๆ ในโอกาสที่เป็นทางการ ซึ่งต้องมีการเตรียมบทพูดคิดเขียนไว้ล่วงหน้าก่อน ได้แก่ คำปราศรัย คำกราบบังคมทูล

๑.๒ ภาษากึ่งแบบแผน

ภาษากึ่งแบบแผนจะใช้ในการสื่อสารอย่างไม่เป็นทางการ เป็นภาษาที่ใช้เขียนใช้พูดกันทั่วไป ลดความเป็นแบบแผนลง ภาษากึ่งแบบแผนให้ความรู้สึกที่เป็นกันเองมากกว่าภาษาแบบแผน ใช้ศัพท์เท่าที่จำเป็น การเขียนที่ใช้ภาษากึ่งแบบแผน ได้แก่ การเขียนจดหมายธุรกิจ การเขียนจดหมายสมัครงาน การเขียนบทความ ส่วนการพูดที่ใช้ภาษากึ่งแบบแผน ได้แก่ การบรรยาย การอภิปราย การสนทนากับบุคคลที่ไม่สนิทสนมกัน

๑.๓ ภาษาไม่เป็นแบบแผน

ภาษาไม่เป็นแบบแผนจะใช้ในการสื่อสารอย่างไม่เป็นทางการ เป็นการสื่อสารกันทั่วๆ ไป แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันระหว่างผู้รับสารและผู้ส่งสาร ภาษาระดับนี้ไม่เคร่งครัดเรื่องความถูกต้องของหลักภาษา ภาษาไม่เป็นแบบแผนนี้อาจแบ่งย่อยได้เป็นภาษาปาก และภาษาต่ำ ซึ่งมีคำสแลง คำหยาบปนอยู่ด้วย จึงเป็นภาษาที่ใช้กันในวงจำกัด โดยทั่วไปไม่นิยมใช้ในการเขียน การพูดที่ใช้ภาษาไม่เป็นแบบแผน ได้แก่ การพูดกับบุคคลที่รู้จักคุ้นเคยสนิทสนมกัน การพูดกับบุคคลในครอบครัวเดียวกัน

ตัวอย่างการใช้ภาษาระดับต่างๆ

ภาษาระดับแบบแผน

พระราชกิจจาวัตรและพระราชกรณียกิจที่ทรงบำเพ็ญล้วนบริสุทธิ์บริบูรณ์ทุกสถาน ด้วยบุญญาธิการบารมีอันยิ่งใหญ่ทรงสถิตสถาพรพสกนิกรชาวไทยตลอดจนชาวต่างประเทศทั้งปวง ได้พึ่งพระบรมโพธิสมภารอยู่เย็นเป็นสุขตราบเท่าทุกวันนี้ พระมหากรุณาธิคุณและพระมหาบารมีแผ่ปกเกล้าปกกระหม่อมดุจดวงประทีปส่องวิถีทางสว่างวัฒนาแก่ปวงอาณาประชาราษฎร์ นับแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงประกาศพระราชปณิธานในอันที่จะปกครองแผ่นดินโดยธรรมได้ทรงพระวิริยะอุตสาหะตรากตรำบำเพ็ญพระราชกรณียกิจเพื่อประโยชน์สุขของประชาการ ทรงเอื้ออาทรคำนึงในทุกข์สุขของทวยราษฎร์เสมอเหมือนทุกข์สุขแห่งพระองค์ ทรงพระราชอุตสาหะเสด็จพระราชดำเนินไปศึกษาสภาพชีวิตของพสกนิการในภูมิภาคต่างๆ แม้ในถิ่นทุรกันดารห่างไกลคมนาคมก็มิได้ย่อท้อต่อการตรากตรำพระวรกาย มีพระประสงค์จำนงในพระราชหฤทัยที่จะให้อาณาประชาราษฎร์มีความเกษมสุข มีวิถีทางดำรงชีวิตสอดคล้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย เป็นคุณแก่การรักษาดำรงเอกราชและการพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรืองทัดเทียมอารยประเทศ

(ธนาคารออมสิน ม.ป.ป., น. ๘)

ภาษาระดับกึ่งแบบแผน

เด็กทารกเรียนรู้และสัมผัสสิ่งต่างๆ รอบตัวจากอวัยวะรับสัมผัสทั้งห้าโดยมีแม่เป็นครูคนแรกที่สำคัญที่สุดของลูก เพราะแม่และลูกต่างเริ่มต้นเรียนและสอนซึ่งกันและกัน โดยเริ่มเสริมสร้างสัมพันธภาพด้วยการกระตุ้นซึ่งกันและกัน โดยเริ่มเสริมสร้างสัมพันธภาพด้วยการกระตุ้นซึ่งกันและกัน ดังนั้นการกระทำของแม่ในการโต้ตอบต่อลูก เช่น อุ้ม พูดด้วยหรือให้นม นอกจากจะสนองความต้องการของลูกแล้ว ยังช่วยกระตุ้นการเจริญของอวัยวะสัมผัสต่างๆ และโครงสร้างของสมองในส่วนเหล่านี้ให้มีพัฒนาการมากขึ้น

(ด้วยรักของพ่อแม่ ๒๕๔๒, น. ๓๕)

ภาษาระดับไม่เป็นแบบแผน

คำว่า ซวย จึงมิได้มีความหมายเพียงโชคไม่ดีเท่านั้น แต่มันกลายเป็นคำระบายความคับแค้น คำประชดประชันอะไรๆ ได้สะใจตัวเองดีนัก

ซวยคู่กับเฮง บางคนโชคชะตาเล่นตลก ขึ้นๆ ลงๆ ลุ่มๆ ดอนๆ เลยว่า “เฮง – ซวย” คู่กันไปสะเลย รู้แล้วรู้รอดไป

มนุษย์เดินดินอย่างคุณอย่างผม มักจะมีโอกาสกล่าวคำว่าซวยมากกว่าเฮง บางครั้งไม่คิดไม่ฝันว่ามันจะเกิดวิปริตผิดอาเพศขนาดนั้น มันก็ยังดันเกิดขึ้นจนได้ ก็ไม่รู้จะพูดอย่างไรถูก นอกจากซวยเท่านั้น

(ชาตรี อนุเธียร ๒๕๒๑, น. ๑๙๖)